

הקשר בין עמדות הורים כלפי קריאה, התנהגותם וסביבת הלמידה שהם
יוצרים, והשפעתם על הישגי הקריאה של ילדיהם בכיתה א'

עינת יערי

עבודת גמר המוגשת כמילוי חלק מהדרישות

לקבלת התואר מוסמך

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה לחינוך

החוג לחינוך

נובמבר 2001

3. שיטה

3.1 נבדקים

המדגם כלל נבדקים משתי קבוצות :
חמישים תלמידי כיתות א' (25 בנים, 25 בנות) משני בתי ספר ממלכתיים בבאר שבע.
חמישים הורים (44 אמהות, 6 אבות) של אותם תלמידים.
התלמידים נבחרו באקראי, עשרה תלמידים מכל כיתה (כשליש).

3.2 כלי המחקר

I שאלון פרטים אישיים

כל הורה מילא שאלון פרטים אישיים. משתנה השכלת הורים המופיע בשאלון חולק לחמש קטגוריות, כמקובל בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (שנתון סטטיסטי לישראל, 1998). (ראה נספח מס' 1).

II עמדות הורים כלפי קריאה

במחקר זה נעשה שימוש בשאלון עמדות סגור (Debaryshe & Binder, 1994) (ראה נספח מס' 2) הכולל 42 היגדים המאורגנים לשבעה מושגים. לגבי כל היגד התבקשו ההורים לציין את מידת הסכמתם בסולם של 1 עד 4 בהיגד (=4 מסכים בהחלט, =3 מסכים, =2 לא מסכים, =1 לא מסכים בהחלט).

להלן שבעת המושגים בשאלון העמדות עם חישובי מהימנות (לאחר היפוך היגדים שליליים):

1. מסוגלות לימודית (Teaching efficacy) - נקודת ראות ההורה בדבר תפקידו בהקניית מיומנויות לילדו, למשל: "כחורה, יש לי תפקיד חשוב בהתפתחותו של ילדי". מושג זה כולל 8 היגדים ונמצא בעל מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.71$).
2. רגש חיובי (Positive affect) - השפעה חיובית המיוחסת לקריאה, למשל: "קריאה קולית בפני ילדי היא זמן מיוחד שאנו אוהבים לחלוק". מושג זה כולל 11 היגדים ונמצא בעל מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.74$).

3. השתתפות ורבליית (Verbal participation) - הערך המיוחס להשתתפות הורבלית של הילד במהלך הקריאה, למשל: "כשאנו קוראים, ברצוני (ההורה) שילדי יסייע לי לספר את הסיפור". מושג זה כולל 8 היגדים ונמצא בעל מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.75$).
4. הוראת קריאה (Reading instruction) - הקניית קריאה על פי מתן הוראות ישירות, למשל: "כשאנו קוראים, ברצוני (ההורה) שילדי יצביע על אותיות ו/או מספרים המודפסים בספר". מושג זה כלל בנוסח המקורי 4 היגדים אך נמצא מהימן יותר לאחר השמטת היגד מס' 30 כך שלצורכי המחקר הנוכחי הסולם הורכב מ- 3 היגדים ונמצא בעל מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.66$).
5. ידע (Knowledge) - ידע אותו הילד רוכש מספרים (בין אם ידע מעשי או מוסר השכל), למשל: "קריאה מסייעת לילדי ללמוד על דברים שלא ראה מעולם בעולם". מושג זה כולל 5 היגדים ונמצא בעל מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.74$).
6. משאבים (Resources) - מקורות המהווים מכשול לקריאה בפני הילד, למשל: "גם אם ברצוני (ההורה) לקרוא לילדי, אני עסוק מידי ועייף מידי". מושג זה כולל 4 היגדים ונמצא בעל מהימנות גבוהה ($\text{Alpha}=0.80$).
7. השפעת הסביבה (Environment input) - אפשרות העיצוב של התפתחות השפה, למשל: "ילדים יורשים את יכולתם השפתית מהוריהם, זה בגנים שלהם". מושג זה כולל 2 היגדים ונמצא בעל מהימנות נמוכה מאוד ($\text{Alpha}=0.15$). עקב מהימנותו הנמוכה לא נעשה שימוש במושג זה. (לסטטיסטיקה תיאורית עבור משתנה העמדות ראה נספח מס' 3).

III התנהגות הורים

התנהגות הורים מוגדרת באמצעות ארבעה ממדים:

1. ידע

- א. שאלון לזיהוי סופרים (Shatil, 1997, עובד על פי Stanovich & West, 1989) (ראה נספח מס' 4 א'). שאלון זה מכיל רשימה של 55 סופרים קיימים ובדויים. הנבדק התבקש לסמן את שמות הסופרים שהוא מכיר כאשר נאמר לו כי קיימים גם שמות של סופרים בדויים על מנת למנוע אפקטים של רצייה חברתית וניחוש. שאלון זה נבחר מתוך הנחה שהורים שיפגינו שליטה בזיהוי הם הורים שקוראים בעצמם, דהיינו, הקריאה נכללת ברפרטואר ההתנהגות שלהם.
- ב. שאלון לזיהוי כתבי עת (Shatil, 1997) (ראה נספח מס' 4 ב'). שאלון זה מכיל רשימה של 50 כתבי עת קיימים ובדויים. הנבדק התבקש לסמן שמות כתבי עת שקיימים, כשבכל רשימה משובצים גם שמות שלא קיימים (בדויים), שוב, על מנת למנוע אפקטים של רצייה חברתית או ניחוש. נמצאה מהימנות בינונית בין שני שאלונים אלו ($\text{Alpha}=0.60$) והם מוצעו לידי ציון אחד.

2. שאלון הרגלי קריאה

- שאלון (Beech, 1990) המכיל תשעה היגדים המתייחסים להרגלי הקריאה של ההורים, למשל: "אני (ההורה) מעדיף לצפות בטלביזיה מאשר לקרוא". על ההורה לציין נכון/לא נכון לגבי כל היגד, לאמור, האם ההיגד מתאר את התנהגותו. נוסחו שני היגדים נוספים: "ברשותי מנוי לספריה ציבורית" ו-"אני משתמש במדריך לתוכניות טלביזיה". (ראה נספח מס' 4 ג').
- לאחר הפיכת היגדים שליליים והשמטת היגדים 9 ו-11 נמצאה מהימנות בינונית לשאלון ($\text{Alpha}=0.61$). הציון בסולם נע בין 0 ל-9 כאשר ערך גבוה מציין הרגלי קריאה הנכללים ברפרטואר ההתנהגות של ההורים.

3. שאלון תדירות התנהגות מקדמת קריאה

שאלון המכיל 6 היגדים לבחינת תדירות התנהגות מקדמת קריאה חובר לצורך המחקר הנוכחי. ההורה התבקש לציין את מידת התדירות בה מתרחשים אירועים המעידים על התנהגות מקדמת קריאה, למשל: "אני קורא עם ילדי ספר/כתב עת" (ראה נספח מס' 4 ד'). עבור כל היגד התבקש ההורה לסמן את תדירות ההתנהגות בסולם של 1 עד 4 כאשר ערך גבוה מציין תדירות גבוהה יותר. לאחר השמטת היגדים 1 ו-2 נמצאה מהימנות בינונית לסולם זה ($\text{Alpha}=0.78$). (היגד מס' 4 הנו בעל סולם של 5 רמות; רמות 1, 2 אוחדו ליצירת סטנדרטיזציה של סולם בן 4 רמות).

4. שאלון התנהגות מקדמת קריאה בעקבות תצפית

חובר שאלון המכיל 7 היגדים הבודק התנהגות מקדמת קריאה בעקבות תצפית (ראה נספח מס' 4 ה'). הצופה דרג את ההיגדים על סולם של 1 עד 4 כאשר ערך גבוה מציין תדירות גבוהה יותר של התנהגות מקדמת קריאה, למשל: "כשהורה וילדו קוראים, השאלות שמועלות נוגעות להבנת הטקסט". לאחר השמטת היגד מס' 3 נמצאה מהימנות בינונית ($\text{Alpha}=0.66$). (לסטטיסטיקה תיאורית עבור משתנה ההתנהגות ראה נספח מס' 5).

